

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 17. avgusta 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočekovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Dr. Štampihar Ivo:

Fašizem, stanovščina in demokracija

I.

Nedavno je »Prelom« počastil »Slovenijo« z očitkom, da je prevzela od »Jutra« boj z »Bojem«. »Slovenija« je že v prvi številki, odkar izhaja, poudarila in stalno ponavlja, da se bori za dejavno demokracijo, t. j. za to, da se v teoriji za pravilna in sveta proglašena načela demokracije uresničijo tudi v praksi, ne pa, da se v teoriji pridigujejo in proslavljajo, stvarno pa odlagajo menda za življenje na drugem svetu. Zato bi bil »Prelom« veliko razločnejši, ako bi bil ugotovil, da je premirje med njim in »Jutrom« dokaj sumljivo za borbe, zlasti ker je tik pred ustanovitvijo shodov »Boja« prišlo do precej jasnega priznanja, da so osebne razmere v JNS povod gibanja.

Borbe za praktično demokracijo torej »Slovenija« prav res ni podedovala po »Jutru«, temveč ji lastni program, ki mu hoče biti zvesta (kaj, ali res?) nalaga dolžnost, da pobija politične smernice »Preloma« in »Boja«, ker so te smernice po uradni izjavi »Preloma« in »Boja« (glej programatično izjavo, ki je bila prečitana na shodu v Kranju) tip fašistanskega programa, torej antidemokracije. Za stališče »Slovenije« in vseh po prepričanju demokracijo mislečih Slovencev naproti »Boju« je vsakokratno stališče »Jutra« naproti »Boju« popolnoma brezpredmetno; zato pa od »Slovenije« tudi ni mogoče zahtevati, da ustavi ogenj, če ga je »Jutro«. Toliko v opravičbo zunanjega povoda za današnji sestavek. Toda tudi drugače je zdaj prilike, da se ugotovijo diagonale med fašistansko in med demokracijo, da se postavijo istosti med fašizmom in stanovščino. Prišel je čas, ko demokracija ne razpolaga več samo z dialektičnimi argumenti svoje upravičenosti, svoje neprimerno boljše kvalitete, temveč tudi z zgodovinskimi dejstvi, s praktičnimi zgledi. Fašizmi doživljajo namreč že zdaj, komaj so se uveljavili, povsod, kjer so edrto na oblasti, krize, ki bi jo po važnosti morale tudi pri nas vsakomur izmed fašistansko stanovščinarjev prizadejati mačka. Toda po zakonu lenobnosti ni izključeno, da bodo naši fašistanci dospeli do mačka šele, ko ga bodo doživeli na lastni koži. Kriza fašistansko stanovščine pa ne prihaja samo tam, kjer se je fašizem priznalo uveljavil, temveč tudi tam, kjer že vlada pod demokracijo odejo. Kajti tudi takih dežel je nekaj. Krize fašizma v posameznih

centrih kažejo negovo etično, politično in gospodarsko-socialno ničevnost, najsi se kaže kriza v podobi neodklonljivega gospodarskega poloma, ali tako, da se odpro čez noč okrutne razpoke za krasno izenačeno fasado, ali pa tako, da pride do razračunavanja med vršaci po metodah Cezarja Borgie, otovorjenega ne več s strupi, temveč z revolucijami.

II.

Pri nas se peča menda že izza prevrata l. 1918 za število Slovencev kar nedostojno veliko skupin in lističev z nalogo dokazati, da je fašizem ali stanovščina epidemija in tudi pri nas uporabno izvozno blago, in to celo blago, ki je edino sposobno rešiti gospodarsko in politično stisko v posameznih državah. Naši propagatorji nazivajo fašizem raje z »nacionalizmom«, ki pa ima v njih lističih izraziti »voditeljski« sozvoček; drugi zopet vztrajno vsiljujejo stanovščino, v kateri naj po stanovih »izbrana in sortirana« delegacija naroda »sodeluje« pri zakonodaji in upravi. Bistvene razlike med fašizmom in stanovščino pa ni; različnost imenovanja poteka iz različnega nastanka imena. »Fašizem« je dobil današnji pomen kot smer, ki hoče uveljaviti stanovsko ureditev države pod voditeljem, ki ni odgovoren, ki pa je univerzalno avtoritativen; začel je pa kot »Fascio«, t. j. sveženj bojnikov, nezadovoljnih s političnim stanjem v državi. »Fašizem« je tedaj zase brezizrazna beseda, ki tudi ni v nobeni zvezi s pojmovanjem, s katerim jo slišimo. »Stanovščina« pa vsebuje že v sebi izpoved svoje težnje po stanovski ureditvi držav pod voditeljem, torej iste težnje, ki je tudi težnja »fašizma«. Iz tega sledi, da je »stanovščina« samo točnejši termin nego »fašizem«. Smemo ju torej z mirno vestjo istiti, in če se stanovščinarji še tako tega branijo.

Glavni razlog fašistov ali stanovščinarjev je, da je demokracija kot sredstvo vladanja in uprave odrekla, da se ni izkazala zlasti, če je bilo treba reševati težja gospodarska ali socialna vprašanja; mnogi trdijo tudi, da je odrekla celo pri političnih vprašanjih, češ da je nujno zvezana s strankarstvom. Fašistansko stanovščinarji — da združimo bratce, kakor se spodobi — so pa zelo razcepljeni. Toda ta pojav ni Moltkejev »Getrennt marschieren, vereint schlagen«, temveč v avtoritarstvu (prosim,

da postavite naglas na a!) teh ljudi zasnovana posledica; oni so namreč — vsaka skupina zase — edino pristojni imeti »pravilne« poglede na aktualne potrebe naroda. Za vsako skupino so vse druge skupine heretične. Na zunaj vidne in zaradi tega iz namišljene bližine opazovane nevšečnosti bivšega našega parlamentarizma so pred nekaj leti marsikoga, tudi podpisanega zavedle v nazor, da je na očiščenje demokracije zdravilno, ako jo — penzioniraš. Ta nazor ni slonel toliko na zmoti, da so nepravilnosti demokratičnega vladanja pojavi, ki brez njih demokracija sploh ne bi bila to, temveč je potekal iz nepoznanja zakulisne dinamike vsakega nepristnega parlamentarizma, vsake samo formalne demokracije, kajti ta dinamika je tisti faktor, ki tvori ravno nepristni parlamentarizem, samo navidezno demokracijo. Tako se zgodi, da nepoučeno oko spregleda, da to, kar vidi, ni demokracija, ni parlamentarizem, da napaka, ki se je pokazala, ni napaka demokracije ali parlamentarizma, temveč da je celotna zunanja stavba samo varna kulisa za tiste sile, ki po načrtu rušijo demokracijo, ki pa tudi skrbijo, da postaja po teh silah vključena in za delo nesposobna demokracija v obeh javnosti grešni kozel vedno bolj bujnega nesmisla v notranjem političnem in gospodarskem stanju. Tako izgublja demokracija simpatije, tako se javni srd obrača zoper demokracijo, tako se izravnava svet za stanovščino, avtoritarstvo, in kar je takih cvetk nasilovanja.

Ta čas pa je značilno, da tistih, ki so v dobri in iz nepoznanja zapadali protidemokracijskemu duhu, ni med današnjimi fašistansko stanovščinarji, pač pa je med temi sila veliko tistih, ki so svoje dni, za časa »demokracije« igrali prvo violino pri napadalnih četah različnih strankarskih konkurentov, še več pa takih, ki bi smeli spričo svoje reakcionarnosti z vsó častjo sedeti še danes v Hohenwartovem klubu.

Omenil sem, da propagirajo fašistanci tudi pri nas svoj »koncept« predvsem s postavko, da je demokracija odpovedala. Udrinica, da je demokracija zanič, je čarodejni krog vse pameti fašistanc. Vendar se delijo ob negativnem stališču k demokraciji v tri variante. Prvi so odprti fašistanci; ti priznavajo resnico, da je stanovščina nasprotje demokracije. Toda fašistanc, ki se odkrito zaletavajo v demokracijo kot njeni idejni nasprotniki, je malo; več je tistih, ki proglašajo fašistansko stanovščino kar za novi nastavek k demokraciji,

Zakon resnice

(Prispevek filozofiji prirodnega razuma.)*

UVOD.

Prvo poglavje. Dušeduhovna revolucija.

1. odstavek. Sintetičnoanalitična razvidevnost.

(Razvoj analitične razvidevnosti z odcepom iz sintetičnoanalitične pozornosti. Šolani in prirodni razum. Relativnostna in klasična fizika. Dušeduhovna celost moderne psihologije. Sotrudnorazvojna resnica. Pluralizem substance in energije. Kozmična presnova. Borba je le iskanje novega ravnotežja. Dominante dušeduhovnih skupin. Trojni prostor relativnostne teorije. Optimizem sintetičnoanalitične razvidevnosti. Skepticizem je le prehodno stanje.)

§ 1. Po svetovni vojni je začel duh revolucionarnega razpoloženja rušiti stare družabne organizacije in ustvarjati iz ruševin nove oblike. Človeštvo stmi nad tem zunanji nemiro in prevratom. Največjo revolucijo, ki se je izvršila v njegovi lastni duši, pa komaj opaža. Podrobnega razvoja te dušeduhovne izpremembe kratko poročilo ne more podati in vsestransko utemeljiti, zato se omejuje zgolj na njeno ugotovitev: človeška razvidevnost (pozornost) doživlja konec analitične individualistične (solipsistične) usmerjenosti, ki se je

* Članek vsebuje imanentno oceno filozofije prof. dr. Fr. Vebera, posredno torej tudi kritiko o njegovi »Knjigi o Bogu«.

razvila na prehodu terciarne in diluvialne dobe pod vplivom neugodne izpremembe okolja (ledene dobe, peščene puščave) po razcepu prvotne sintetičnoanalitične, socialnoindividualne, kolektivne in demokracijske pozornosti ugodnega okolja v medledju in na jugu. Omejeno obzorje različkovne pozornosti se je začelo zopet razširjati in poglobljati. Progresivna razvidevnost, vzporedno napredujoča z razvojem možganske skorje (progressivne cerebracije), podpira in pospešuje obnovo prvotne sintetičnoanalitične pozornosti.

§ 2. Napredujoča obnova sintetičnoanalitične razvidevnosti meri predvsem na šolano vodstvo, na vodilno plast inteligence, ker še vedno dojemajo svet nešolani instinkti zdravega in prirodnega razuma sintetičnoanalitično. Kljub temu preti še nevarnost dedne analitične in individualistične usmerjenosti, izvežbane, navajene in sposobne samo za razkrajanje, izločevanje, abstrakcijo sestavnih prvin iz nerazdružljivih gruč ali skupin. Utegne namreč pod dednim in tradicionalnim vplivom zamenjati doslejšnjo enostransko analizo z enako enostransko sintezo, preziraje osnovni dejstvi: 1. da delujeta v človeški pozornosti istočasno analitični (razkrojni) in sintetični (celostni, organizatorni) nagon kakor v narodi: analiza razkrajaja dane celosti, sinteza pa razkrojene prvine spet spaja in organizira v nove gruče, skupine in celosti. Sintetični nagon opazamo zlasti v totalitnem (dopolnjevalnem) refleksu, ki avtomatično dopolnjuje spoznavne vrzeli celosti z umišljavami ali s proizvodi kolektivne, sotrudnorazvojne resnice; 2. da sestoji

vsaka torej tudi socialna skupina ali celost iz individualnih prvin, ki se s specifičnimi prispevki dopolnjujejo v harmonično celost in se pri tem z medsebojno resonanco (indukcijo) potencirajo, nadohčajo torej primitivni, omejeni individualizem s potenciranim individualizmom. Doselejšnja enostranska vzgoja je s superaktivacijo (pretiravanjem) analitične pozornosti razvila in utrdila »individualistični kompleks« kot osrednjo dominantno dušeduhovnega ustroja.

Nova sintetičnoanalitična usmerjenost in razvidevnost je v fiziki že nadomestila pojme stare klasične fizike z novimi pojmi relativnostne teorije in osnovnim spoznanjem, da tvori prostornočasovni kontinuj nerazdružljivo, nerazkrojno prostornočasovno enoto. V moderni psihologiji je vzpostavila psihoanaliza dušeslovno celost in enoto podzavestne in zavestne duše. Filozofija (spoznavna kritika) je pokazala, da znanstvena resnica ni individualna pridobitev posameznega, posebno nadarjenega izsledovalca, marveč sotrudnorazvojen pridelek strokovnjakov vseh časov in narodov. V družabni reorganizaciji prevladuje sintetičnoanalitični vidik kolektivno socialne in demokracijske miselnosti in čuvstvenosti z osnovnim spoznanjem, da je človek socialno-individualno bitje, torej ne samo animal sociale, marveč istočasno tudi animal individuale.

Dr. Pavel Dvojnjak.

Širite in naročajte naš tednik!

katera bi v bistvu ostala in bi se z novim nastavkom samo modernizirala. Med temi imate lisjake, ki se igrajo z resnico, da dosedanja demokracija sploh še ni prava demokracija, in pravijo, da bo dobila demokracija šele s fašistovskim licem pravo demokratično vsebino. Pri teh, zelo osladnih fašistovskih je torej baš fašistovščina tisti primanjkljaj, ki ga dosedanja demokracija še nima, pa bi ga morala imeti, da bi bila — demokracija! Ta vrsta fašistovcev je najnevarnejša, ker je zvitorepa.

Posebno skupino pa predstavljajo tisti meščanski vlastodržci, ki vztrajajo pri — seveda samo formalni demokraciji in počenjajo prav tisto, proti čemur se »Slovenija« predvsem bori: ti proslavljajo v teoriji demokracijo, se štejejo med njene borbe in heroje, zahtevajo našo vero v njihovo zvestobo do demokracije, v resnici pa demokracijo odpravljajo in jo uporabljajo samo kot orodje nedemokratične oblasti, političnih, gospodarskih in tudi zasebnih koristi. To so ljudje, ki so v temnih trenutkih sposobni javne baharije, da so vedno sledili »načelu«: Bolje za mizo, nego pod mizo. To so po eni strani konjunkturisti, po drugi optimisti, po tretji resnični povod nastanka fašistovščine. Kar zadeva prvo stran, so se namreč že davno poslovili od demokracije po vsej svoji poslovni miselnosti, nočejo pa tega priznati; kar zadeva drugo stran, to je njihov optimizem, je ta kaj preprost: ker so se demokracije že polastili, jim je potrebna njena fasada kot ščit, medtem ko njeno vsebino izkorenjujejo, ker jim po svoji biti prerokuje, da so se je mogli polastiti samo prehodno, ker jim ne jamči, da bodo vekovito »za mizo«. Da so ti »demokratje« faktični in zgodovinski povod za nastanek fašistovščine, bomo pa videli malo kasneje. To je vzrok, da je ta skupina najzanimivejša. Po navedenem gre pa le za taktične variante grobokopov demokracije, kakor smo si razdelili tri skupine. Od nasprotnikov demokracije preko zvitorepkih reformatorjev demokracije dospemo do tretjih, ki so beati possidentes demokratičnih ustanov. Zato se

slednji obnašajo kot nasprotniki fašistovščine, v resnici pa tehtajo, kdaj se pojavi ugodna prilika, da padejo v objem bodisi s prvimi ali pa z drugimi, seveda pod pogojem, da ostanejo v vsakem primeru sami »za mizo«, t. j. kdaj se pokaže prilika, da bodo smeli reči, da so le zoper svojo voljo služili demokraciji, kakor je toliko naših ljudi vedno pripravljenih izjaviti, da so prejšnjemu mogočniku sledili le proti svojemu prepričanju, »v srečo pa da so vedno bili z nami. Vsem trem je skupna oblastiteljnost. In ker je samo ta vsem skupna, je tudi vsem skupen medsebojni prepir, kdo je boljši, kdo je avtentičnejši, poklicanejši. Od takega prepira do kompromisa pa seveda ni dolga pot.

Skupna poteza odkritih in prikritih fašistovcev, njih oblastiteljnost, je tudi njihova notranja, miselnostna sorodnost. Prav ta značaj notranje sorodnosti vseh skupin pojasnjuje pojav, ki se kaže pri vsaki fašistovščini: da črpa gros pripadnikov v malomeščanstvu in beraškem proletariatu, vedri pa pod senco kapitala in drugih konservativnih podpornikov. Zaščitno ozadje daje tedaj plast oblastnežev, ki jim gre za vzdrževanje oblasti v rokah, napadalno ospredje in agitacijski objekt pa se hrani iz tistega sloja, katerega karakteristika je — pomanjkanje karakterja, samobitnosti, samozavesti, solidarizma. Zato pa je ta pojav jasen dokaz, kaj je prava vsebina fašistovščine, spričevalo njenega programa, njenega hotenja in njene naloge v političnem in gospodarskem razvoju narodov. Ta pojav nam tudi pojasnjuje, zakaj se fašistanci še niso dokopali do kake pozitivne razlage in konkretnega popisa stanovščine in njenih prednosti pred demokracijo, temveč da so obstali pri zametavanju ali friziranju demokracije. Ta pojav nam bo tudi dopovedal, zakaj je tretja skupina povod stanovščine, zakaj je ta skupina most od rušenja demokracije do uvedbe stanovščine. Mimosgrede bomo končno spoznali sociološki razlog za stagnacijo v demokratičnem razvoju.

(Dalje prihodnjic.)

Mestna bolnišnica v Ljubljani

(Prispevek polemiki o šentpeterski vojašnici.)

V dnevnikih je buknila zadnji čas srdita borba zaradi nujne potrebe, po statistiki in žrtvah dokazane razširitve splošne, prej deželne bolnišnice. Nasproti si stojita dve stranki: ona z energičnim in vplivnim direktorjem, g. dr. M. Radmanom, na čelu hoče pridobiti v ta namen šentpetersko vojašnico, a se je razcepila že na dve struji. Prva konservativna namerava staro poslopje samo preurediti druga radikalna pa napoveduje porušenje do tal z zgradbo novih objektov.

Nasprotno stranko vodi mestna občina, oziroma občinski svetnik g. Rebek. Mestna občina je namreč lastnica šentpeterske vojašnice. Zaenkrat je s spretno potezo, s triletnim podaljšanjem pogodbe z bakteriološkim zavodom, zaprla glavni prtok obema strujama dr. M. Radmana. Pri tem se sklicuje mestna občina na fait accompli banovine, ki je baje že nakupila stavbišče (drevesnico Kmetijske družbe) za novo bolnišnico. Tudi uradno se je ugotovilo in potrdilo, da je stara deželna

bolnišnica premajhna za trikrat naraslo število bolnikov in da se mora v korist ljudskega zdravja razbremeniti z zgradbo nove in večje bolnišnice.

V borbi med direktorjem dr. M. Radmanom in mestno občino pa se je pojavilo težko in nepričakovano vprašanje, prvič, ali je na svetu Kmetijske družbe sploh dovolj prostora za novo, vse potrebne oddelke in še druge zdravstvene zavode obsegajočo bolnico? Drugič, ali je dotično stavbišče iz potrebe obširnega parka za bolnike in iz higienskih ozirov (bližina klavnice, smrad iz Ljubljaniice itd.) za zgradbo nove bolnišnice primerno?

Pri tem se spominjam dogodka, ki ga je pred leti doživel ljubljanski meščan-obrtnik. Po nezgodni poškodbi je bil zvečer prepeljan v deželno bolnišnico. Ker ni bilo prostora, je moral pošten in častivredni meščan vso noč ležati in prezebati na slabo postlanih tleh. Od mraza in bolečin ni mogel zaspati, zato si je dolgčas preganjal z naslednjim premišljevanjem: V toplih posteljah poč-

vajo celo berači, postopači z dežele in zločinski gostje iz jetnišnice. Seveda smo vsi demokratični in enakopravni ljudje, a ljubljanski meščan se mora valjati po tleh. Popolnoma prav, ker je »deželna« bolnica v prvi vrsti namenjena kot dobrodelen zavod prebivalstvu z dežele.

Za onemogle meščane je mestna občina plemenito preskrbela z vzorno ubožnico in hiralnico. A zdravi in aktivni, visoke davke in še višje doklade plačujoči meščani se tresejo od strahu ob misli na bolezen, ker bodo znabiti v usodni in najtežji uri življenja kot ponosni Ljubljančani gostajli na trdih tleh prenapolnjene deželne bolnice. In s čim so zaslužili, da jih zdaj v skrajni uri gonijo v staro šentpetersko vojašnico? Vsi drugi meščani po vsem svetu imajo svoje lastne mestne bolnišnice. Ali za napredno Ljubljano ne veljajo pridobitve moderne znanosti, higijene in tehnike? Stara šentpeterska vojašnica pa v nobenem oziru ne odgovarja ne higienskim, ne ekonomskim zahtevam. Prvič: od starosti preperelo in razpokano, z vsemi mogočimi mikrobi prepojeno zidovje je večinoma zgrajeno iz kamenja, ki pozimi vleče vlagu nase, kakor pritličja starih, kmečkih hiš. Drugič: vsak izkušen gospodar ve, da stane popraviljanje in prezidavanje starega poslopja več, nego nova stavba. Kljub večjim stroškom pa ostane vsaka krparija vedno zastarela in nečastna priča o nekem prikritem nazadnjaštvu.

Strokovnjaki sodijo takole: leta 1895 sezidana deželna bolnica je bila po površini vrta in številu postelj preračunana za določeno množino bolnikov. Za bolnike potrebna zračna površina vrta se je z različnimi prizidki reducirala pod minimum, tako da je na ostalem zemljišču izključena vsaka razširitev bolnišnice. Novo stavbišče na svetu Kmetijske družbe pa je premajhno — že park za bolnike zahteva več površine — in zaradi nehigienske okolice neprimerno. Ali naj torej mestna občina v borbi za neodložljivo povečanje kapacitete bolniških prostorov obsedi med dvema stoloma — s praznimi rokami za svoje bolne meščane?

Dosedanja gospodarska politika mestne občine se je osredotočevala v estetično, olepševalno smer z ozirom na tujski promet. Ali kaj dokazuje danes nazorneje estetičen okus in tujskoprometno skrb mesta, nego zidanje zdravstvenih in higienskih zavodov, torej v prvi vrsti stvarka nove, moderne mestne bolnišnice na periferiji mesta, na ljubljanskem polju proti Savi, kamor se živahno razvija in širi Nova Ljubljana? Svež, takorekoč filtriran zrak s planin in suha, peščena tla, kje morete najti idealnejše stavbišče? S sodelovanjem države, ki se ji odvzame velik del stroškov za razširjenje deželne ali splošne bolnice, s prispevki banovine, bogatega Pokojninskega zavoda, bolniške blagajne (OUZD) itd. je mogoče že v nekaj letih sezidati na ljubljanskem polju, v bodoči sredini »Nove Ljubljane« moderno, vsaj za petdeset let zadoščajočo Mestno bolnišnico. Samo tako se tudi resnično razbremenijo prenapolnjena deželna bolnica in za vedno reši kronične krize.

Prosimo g. mestnega fizika dr. M. Rusa, da iz lastne iniciative izdela čimprej informativen načrt za »Mestno bolnišnico« in ga s strokovno, statistično in proračunsko obrazložitvijo predloži občinskemu svetu.

Urbanus.

Knjige Mladinske matice

Mladinska matica, ustanovljena komaj pred petimi leti, je izdala do sedaj že 5 letnikov mladinskega časopisa »Naš rod« (ki je precej korenito prelomil z dotadanjim izročilom našega leposlovnega časopisja) ter 32 rednih in izrednih publikacij in to v skupni nakladi okoli 710.000 izvodov, kar predstavlja gotovo presenetljiv in vsega spoštovanja vreden uspeh. K temu je največ pripomoglo dvoje: izboljšanje kakovosti dotadanjih mladinskih izdaj, drugič pa dobra organizacija nabiranja naročnikov, v zvezi z zelo ugodnimi plačilnimi pogoji, ki ne preobremenjujejo niti najrevnejših. Zeleti bi bilo le, da bi bile knjige idejno zrelješe in neodvisne od trenutnega političnega položaja.

Tudi v letošnjem letu je izdala M. m. štiri knjžice, od katerih so brez dvoma najzanimivejše »Kresnice«, ki so prej nekako nadomeščale raznovrstno berilo z vseh področij, ki je pri drugih družbah raztreseno v koledarju. Letošnje »Kresnice«, katere sta uredila Josip Ribičič in Albert Širok, so sestavljene namreč izključno iz pismenih in risarskih prispevkov šolarjev. Ti prispevki, iz katerih moreš razbrati veselje, pa tudi tegobe naših otrok, vpliv družbe, šole in doma na njihove mlade, za vse dovzetne duše, zaslužijo še posebno pozornost vzgojiteljev in psihologov, obenem pa bodo gotovo vzbudili v mladem svetu mnogo zanimanja in veselja za slične pisateljske in risarske poizkuse.

Drugo tudi zelo zanimivo in potrebno knjižico je napisal Edo Kardelj, ki uvaža na pripovedni način malega bralca v spisu »Potovanje skozi čas« v skrivnosti gospodarske zgodovine. Kardelj je s svojo razpravo izpolnil precejšnjo vrzel v naši mladinski književnosti in to na način, ki se prav posrečeno prilaga umskim zmožnostim mladinske-

ga bralca. S tem, da je dal svojemu spisu pripovedno obliko, se je namreč ognil nevarnosti, da bi otrok knjižico kot puščico, šolsko, nezanimivo odložil, še preden bi prebral prvo poglavje.

Tretja knjižica je povest za mladino Frana Bevka: Tovarša. Bevk, ki se je že pred leti posrečeno uvel v mladinsko književnost, bo tudi s to neprisiljeno vzgojno navdihnjeno povestico zbudil pri mladini zanimanje za lepo književnost. Knjižico je prav posrečeno in otroškemu duhu primerno ilustriral Ksenija Prunkova, ki se je že večkrat tako pisateljsko kot risarsko ugodno uveljavila v novejši slovenski mladinski književnosti.

Četrta knjižica pa je Eda Držaja povest v slikah »Kapljice«, za katero je priredila besedilo v še oblikovano dovolj posrečenih stihih Anica Černejeva. Misel take knjižice je gotovo posrečena, vendar pa bi zahtevala boljšega risarja, da bi dala otroku potrebno iluzijo.

V celoti predstavljajo torej letošnje knjižice M. m. lep prispevek k naši mladinski književnosti, želimo le, da bi se M. m. v bodoče otrsela vplivov, katere smo omenili že v začetku. Vzgojitelj.

Rojaki, pravi Slovenci, ki Vam slovenstvo ni prazna beseda, spominjajte se tiskovnega sklada za naš tednik! Prispevke pošiljajte na upravo tednika »Slovenija«, Ljubljana, Wolfova ulica 12. Naš čekovni račun pri poštni hranilnici ima številko 16176. Vsak prispevek za naš tiskovni sklad je dokaz, da je darovalec vojščak v slovenskih okopih.

Širite in naročajte naš tednik!

Mutasti greh

povest, spisal Peter Dürfler, poslovenil Janez Pucelj, Mohorjeve knjižnice 58. zvezek.

Tožimo o povodnji prevodne literature, pa se komaj zavedamo, v kakšne težave je prišel pred leti preprost slovenski bralec, ki ni znal tujih jezikov. »Mutasti greh« je ljudska povest znanega nemškega katoliškega pisatelja, zgodba o zatajevanem grehu, ki žge in gloda ubogega ovčarja, dokler se ne zgrudi na bolniško posteljo in se tam očisti težke more. Pisec je gostobeseden in zgodba bi bila dolgočasna, če je ne bi spremljali prikazi in izrazi, ki vzbujajo neprisiljen nasmešek na ustih in humor kljub toliki notranji razrvanosti in razbolelosti. Prevod je gladek, mestoma s prav klenimi slovenskimi izrazi. Povest bo dobrodošla nerazvajanemu bralcu in bo obenem nekako nazorno dopolnilo za dušnopastirske brige.

C. F.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Vsak Slovenec naj bere tednik »Slovenija«

„Odpusti nam naše dolge, kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom“

V prejšnjih časih se nismo tako zavedali aktualnosti te prošnje o očenašu kakor danes. Sedaj je ta prošnja postala tudi prošnja denarnih zavodov. Ti seveda niso odpustili dolgov prostovoljno, prisilila jih je v to — kriza. Drugi del prošnje naj uredijo nove uredbe, ki jih ravnajo pričakujemo.

V zgodovini je že prišlo do podobnih položajev, kakor je sedaj pri nas, ko so modri zakonodajci kar kratkoinimalo z zakonom odpustili dolge. Pri nas se to ni zgodilo naravnost z velikopoteznim zakonom, ampak posredno in — na drobno ter polagoma.

Najprej je upnik izgubil v javnem mnenju. Javno mnenje je kratkoinimalo proglasilo pavšalno upnika za kapitalista in dolžnika za njegovo žrtev, ki naj jo ščiti vsak, tudi sodnik in eksekutor. Prav posebno še, če je upnik denarni zavod ali celo banka. Pri tem se ni nič upoštevalo, da pri nas kapitalistov bogatašev prav za prav sploh ni, ni se upoštevalo, da je denar v denarnih zavodih sestavljen po veliki množini samo iz malih vlog naših malih varčevalcev, moralno boljših ljudi, da je nasproti mnogo dolžnikov zlohotnih, vsake zaščite nevrednih, da ne rečem kaj hujšega.

V smislu tega javnega mnenja so se izvajali tudi zakoni, ki posegajo v razmerje med upnikom in dolžnikom. Pripominjam, da že zakoni sami niso upniku ravno naklonjeni. Že v iztirjevalni pravi je bilo mogoče dolžniku, vleči jo skoraj do brezkončnosti, pri izvršbi navadno ni najti zarubljivih predmetov, ako jih eksekutor najde, potem jih vsaj pri »boljšem« človeku že kdo izločuje, ali žena, če je ta sopedpisala, hči ali sin, teta ali stric ali pa dobavitelj, ki dokaže, da si je pridržal lastninsko pravico in da niso še plačani. In če je nasprotno še tako otipljivo, dokaže to v smislu civilnega pravnega postopka v redu.

Potem sodne, konkurzne in izvensodne poravnave! Romantične zgodbe o srednjeveških vitezh roparjih so nedolžna romantika. Tak moderni vitez ustanovi najprej družbo z omejeno zavezo, v enem tednu notarsko prepíše svoj delež ženi in potem doseže počasi velik kredit, če mogoče na svoje ime. Pri izvršbi se izkaže, da nima nič, vse ima

družba in žena. Ko družba doseže zadosten kredit, predlaga poravnavo, morebiti pod poroštvom so-proge, če doseže ugodno poravnavo, gre lahko čez leto dni žena zopet v poravnavo. Dvakratni bogati plen omogoči potem dobro življenje brez dela.

Tudi izvajanje zakona o kmečki zaščiti je v duhu tega javnega mnenja. Veliki industrialci se ne sramujejo iskati potrdila, da so kmetje, soproga višjega upravnega uradnika iz Ljubljane, če ima slučajno vinograd v štajerskih gorah, se morebiti zasebno nekoliko ženira, poišče ga pa le.

Po zakonu, da akcija rodi protiakcijo, je pri nas kredit umrl. Denar se ne posoja več zasebnikom in se ne vloga več v denarne zavode. To pa ni mala brezpomembna stvar. Pri nas bo postalo vsako večje narodno gospodarsko delo nemogoče, razen če ga bo izvršil tuj kapital. Brez kredita je naše združništvo samo še riba, vržena na suho, v najtežji samoobrambi.

Zato bi moral naš zakonodajalec reševati vprašanje ločeno. Smotrno bi moral urediti razmerje med dolžniki in upniki za preteklost, za bodoče bi pa moral poostriži zaščiti upnika, vlagatelja, drugače bo ta species generis humani pri nas v neizmerno narodno škodo — izmrla.

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremeljenj, težčih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

O Jerneju Kopitarju

(Ob 90. obletnici smrti.)

11. velikega srpana l. 1844 je umrl na Dunaju Jernej Kopitar, slovenski učenjak evropskega glasu, eden največjih slavistov sploh, um, ki je obsegal vesoljno slovanstvo in je vzgojil Vuka Stef. Karadžića ter po njem dal Srbom srbski književni jezik. Počiva v slovenski zemlji, pri Sv. Krištofu v Ljubljani, kamor so pripeljali njegove kosti l. 1897 iz dunajskega Marksovega pokopališča, kjer je bil pred 90 leti pokopan.

Podoba Kopitarja, tega »velikana učenosti«, naj bi vstala iz preteklih dni v današnji čas, da bi njegov jezni, zagrenjeni pogled razblinil v nič vse tisto, ki zanikuje in maliči slovenstvo in omalovažuje starodavni slovenski jezik.

Kopitar, ki je bil po prepričanju avstroslavist, ker je imel prav tako kot njegova znanca Anton Linhart, prvi slovenski dramatik, in Francoz, naravoslovec Haquet, Avstrijo za slovansko državo, ki naj bi združila in zadovoljevala vse zahodne in južne Slovane, je za to sovražil Pruse in Rusijo. Po njegovih mislih naj bi bila Avstrija središče vsega kulturnega in znanstvenega dela Slovanov, na Dunaju naj bi bila centrala slovanske akademije znanosti, podružnice pa v Pragi, Varšavi, Petrogradu in v — Iliriji, ki jo je takrat ustvaril Napoleon I., torej v Ljubljani, središču Slovencev.

Jernej Kopitar, ki je bil sodelavec očaka slavistike Dobrovskega, bil v ozkem stiku s češkim zgodovinarjem Fr. Palackym, vseslovanom Janom Kollarjem, Herderjem in Jakobom Grimmom, ruskim akademikom Nik. Nikolajevičem Novosilcevim in s poliglottom kard. Mezzofantijem, je kot slavist bil prepričan, da je Ilirija, t. j. Slovenija poklicana, da ima četrto slovansko akademijo znanosti kot Praga, Varšava in Petrograd.

Kopitar, ki je l. 1836 izdalo slavno delo »Glagolita Clozianus« ter v njem priobčil tudi slovenske brižinske spomenike, t. j. prvo slovensko pisano besedo, je od leta 1808 dalje branil svoj panslovenizem ter je znanstveno dokazoval, da je pred letom 640 p. Kr. prebival od izvira Drave do Črnega morja znaten narod Slovencev in da so se med ta slovenski narod šele med l. 610—640 p. Kr. vrinili

in naselili Hrvatje in Srbi. Opiral se je pri tem tudi na poročila grškega zgodovinarja Konstantina Porfirogeneta. Postavil je tudi hipotezo, da je domovina cerkvenoslovenskega jezika slovensko ozemlje, t. j. stara Panonija in Karantanija. Cerkevni jezik je dala Slovanom po mnenju slavista Kopitarja slovenska zemlja in slovenski narod.

Zanimiv je nauk Jerneja Kopitarja, da spadajo v slovensko jezikovno-kulturno območje tudi vsi kajkavski Hrvatje in jih je zato prišteval poleg Režijanov k Slovincem in je zato zavzemal za časa Napoleonove Ilirije stališče, da naj bi postala Ljubljana in Zagreb središči enotne slovenske književnosti.

Slavist Kopitar, ki je znanstveno obvladoval vesoljno slovanstvo, je bil odločen nasprotnik tako imenovanega ilirskega gibanja, ki je hotelo umetno postaviti za vse južne Slovane enoten jezik; bil je za čisto slovenščino in je kot znanstvenik odklanjal vsako izenačevanje živih jezikov kot nemogočo stvar. Bil je prepričan, da more in sme biti književni jezik le tisti, ki ga narod v resnici govori in ki se je v teku zgodovine organsko in naravno razvil.

Veliki slavist Kopitar je spisal prvo znanstveno slovnico slovenskega jezika, ki je mnogo pripomogla, da se je slovenski književni jezik razvil do sedanje popolnosti in je pokazala pravo pot slovenski knjigi za več kot sto let. —b.

Naš list se je rodil iz žive potrebe po glasilu, ki bi preko vseh razlik v miselni in politični usmerjenosti združeval vse rojake v eni veliki veri v lepšo bodočnost in v borbi zanjo. Zato ga podpirajte in mu nabirajte naročnikov.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

Nekaj ugotovitev

Na drugem mestu prinašamo sestavek, kaj nas načelnega loči od nekaterih gibanj z ozirom na slovenstvo in njegovo kulturo. Ker se je pa »Prelom«, ki je nekako uradno glasilo Bojevcev, precej po šegah in navadah jugoslovenske novinarje obregnil ob nas, mu moramo vendar še posebej našteji

nekaj točk, da mu damo mogočnost, dati poleg pavšalnega še poseben stvarni odgovor.

1.) Pred vsem želimo in hočemo več jasnosti v vsakem pogledu, hočemo poroštvu, da se bojevnško gibanje ne bo zlorabljalo. Dokler tega poroštvu ne bo, ne bo tudi zaupanja. In nič lažjega, ko dati

tako poroštvu, ki obstaja v pravi (ne samo takozvani) demokratizaciji bojevnške organizacije, kajti zgolj in edino bojevniki sami naj vedno in povsod odločajo v svojih zadevah, ne pa kak vodnik-samozvaneec. Zakaj velikanska večina bojevnikov je trdno odločena, da hoče vedno in vselej sama odločati o svojem vodstvu. Od takšne demokratizacije smo pa za zdaj še precej daleč, kajti »Prelom« je vendar znano, da hoče odločati in tudi odloča nekaj ljudi, kje se smejo ustanavljati nove bojevnške organizacije, kdo sme biti sprejet vanje itd.

2.) Lahko rečemo že danes, da Bojevniki niso in ne bodo tako lahkoverni, da bi brezpogojno zapali svojo usodo nekemu, ki se dela danes bojevitega zastopnika slovenstva, ki je pa prav pred kratkim začel seje slovenskih zborovalcev.

3.) Maličiti bi nas hotel »Prelom«, češ le ozek krog izobraženstva da bere naš list. Po slaboznanem jutranjem receptu zamenjuje tu »Prelom« kvaliteto s kvantiteto. Sicer pa izraz ni popolnoma jase, če naj pod izobrazbo razumemo neko zgolj formalno šolsko izobrazbo, ki je sicer lahko osnova, celo dobra osnova resnične izobrazbe, a je vendar še ne poroštvuje. Pravilno bi bil napisal »Prelom«, da berejo in upoštevajo »Slovenijo« umsko samostojni slovenski ljudje, katerim je tudi v prvi vrsti namenjena. To je tem lažje, ker ima vsak tak človek svoboden pristop do njega in njegovih predelov. In prav iz teh ljudi in iz Bojevnikov samih je izšla tudi kritika, je izšel dvom o ravnostnosti in zanesljivosti nekaterih samozvanih bojevnških vodnikov in »zaščitnikov«. Skratka, nekateri se boje, da bi ti in taki ljudje pri prvi priliki, ko bi dosegli svoj osebni politični namen, »ugotovili«, da ga je dosegel tudi slovensko ljudstvo, in potem gibanje zadušili v gomili težko oprijemljivih besed o »duhu narodnega edinstva« in podobno. Ali more reči »Prelom«, da nima slovensko ljudstvo v svoji zgodovini dovolj takih primerov, ki nalagajo vsakomur dolžnost, da je čuječ?

4.) Minister Pucelj je gotovo med najodličnejšimi zagovorniki režima in pripadniki vladajoče JRKD stranke. Pa so ga vendar Bojevniki, pravilno Borec vabil v svoje vrste, kakor je to sam povedal v Brežicah zadnje nedelje. Vabili so ga torej ljudje, ki se gredo trdo in neizprosno opozicijo. Naj se ne čudi »Prelom«, če se jih je našlo med Bojevniki samimi prav mnogo, ki ne verjamejo v takšno trdnost in neizprosnost.

Vse to so stvari, ki jih ni mogoče zabrisati z lepimi besedami in ovinkastimi rečenicami. Treba jih je spoznati v vseh njihovih posledicah, pa tudi izvajati vse posledice iz tega spoznanja.

In če in kadar nam bo odgovarjal »Prelom« naj se ne lovi po ovinkih in potem dela, kakor da je odgovoril. Če bo pa odgovoril stvarno in jasno, bo prav tak naš odgovor, če bo še potreben. In zanese naj se: s stvarnim in jasnim odgovorom bo koristil bojevnški stvari — pa tudi sebi!

Razširjajte naš tednik
in
spominjajte se tiskovnega
sklada!

OPAZOVALEC

† Prof. Anton Sušnik

V Ljubljani je umrl v petek 10. avgusta t. l. bivši železniški minister prof. Anton Sušnik, rojen leta 1880 v Zdušah pri Kamniku. Prof. A. Sušnik

je bil med vodilnimi politiki SLS, ožji sodelavec dr. Ant. Korošca. Po preobratu je bil prvi predsednik višjega šolskega sveta za Slovenijo pri slov. Narodni vladi, ko je bil poverjenik za prosveto dr. Karl Verstovšek. Bil je podpredsednik »Jugoslovanskega kluba« v belgrajski skupščini.

Sodeloval je tudi pri sestavi načrta »Jugoslovanskega kluba« za ustavo. V Davidovičevji vladi l. 1924 je prevzel ministrstvo za železnice. Prof. Anton Sušnik je vstopil zgodaj v politično življenje: bil je že pred vojno poslanec v Kranjskem deželnem zboru. Bil je delaven ljudski zastopnik, ki je vedno stal v stiku z volilci, v resnici čutil z ljudstvom, s slovenskim kmetom in malim človekom. Bil je zaveden Slovenec, ki je veroval v slovenstvo.

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtev ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunj, ki jo vlačijo veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

Zvestoba Avstriji

Na seji sveta Koroške kmečke zveze v Celovcu je izrekel zastopnik slovenskih kmetov Karl Mikl spoštovanje spominu »kanclerja-mučenika« Dollfussa in slovesno izjavil, da ostanejo njegovi Avstriji zvesti.

Prav radi upoštevamo težke razmere, ki v njih žive naš koroški bratje, vendar prav zelo dvomimo, če je taka brezpogojna podložniška izjava upravičena in potrebna. Le preveč nas spominja našega neveselega podložniško-ponižnega izročila, ko smo se poniževali pred Habsburgovci in njihovimi biriči, ki so nas topli in nam jemali našo zemljo, mi pa smo pljuvali samemu sebi v lice in uničevali ter maličili človeški ponos in dostojanstvo v sebi, ko smo dajali izjave o »neomajni zvestobi in brezpogojni udanosti presvetli vladarski rodbini«, kakor se je glasila ta do ožabnosti ponavljana nedostojna fraza.

Kaj ko bi Slovenci kedaj rekli, da nismo niti neomajno zvesti, niti brezpogojno udani, ampak samo toliko in tistemu, ki nam ne samo prizna našo pravico, ampak nam jo tudi da. Obljub, celo zakonitih obljub nam je dala nekdanja Avstrija dovolj, samo uresničila jih ni. Zato pa je razpadla, in prav leta 1918. je pokazalo slovensko ljudstvo, da ni niti neomajno zvesto, če kdo te zvestobe ne zasluži, in da tudi noče biti niti pogojno, a še manj brezpogojno udano svojemu zatiralcu.

Prav tako kot Habsburgovci je delal tudi Dollfuss: za lepimi besedami nelepa dejanja. Še nikoli niso našli tako malo Slovencev na Koroškem, kot za njegovega kanclerovanja. In kar je poglavito: nobenega izgovora na neposlušne deželne vlade ne more imeti Dollfussov sistem, kajti spričo popolne diktature bi si bil javljene upal kak uradnik delati drugače, nego mu je bilo naročeno. Za vse krivice, ki so se godile koroškimi Slovincem zadnje leto, je bil prav Dollfuss osebno odgovoren.

Pa tudi sicer so take izjave škodljive. Kaj naj si misli Nemeec o koroških Slovincih, če podajajo izjave zvestobe vladi in državi, ki jih očitno zatira? Kaj drugega, kot da ni treba upoštevati pravice in želja naroda, ki je tako brezpogojno zanesljiv in udan.

Res, za pravice našega naroda bo boljše preskrbljeno, če prenehamo s tistimi udanostnimi izjavami, ki samo ograjajo pošten in odkrit sporazum od naroda do naroda. Zato pa raje pokažemo od primera do primera nekoliko revolucionarne volje.

To bo najboljša in najbližja pot do spoštovanja s strani naših sosedov in do — naših pravic!

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Narod in nacija

V »Prelomu« čitam dolg govor dr. J. Pihlarja iz Maribora. Po vsem tem bi sodil, da je dobesedna priobčitev načelno važna za »Boj«. In vendar v vsem tem govoru ni nobene prave vodilne in jasne misli. Pričakoval sem kaj več, kakor to, da »v našem ljudstvu živi zavest jugoslovanskega edinstva«, ker vemo, da je to program »Boja«. Kar ti na dveh mestih stoji v tem govoru »preporod slovenskega in vsega jugoslovanskega naroda! Zdaj pa ugani, duša krščanska!

Kako naj si razjasnim to uganko? Za Francoze, Italijane, Nemce, Madžare, med Slovani za Poljake in morda še druge obsega pojem narod vse prebivalstvo določenega celotnega državnega ozemlja brez ozira na jezik in vero, stopnjo in razvoj kulture. Tega tolmačenja vprav tisti, ki so po zaslužnih ljudstvih prišli do svoje številčne premoči bolj kot s prirastkom na rojstvih, ali pa skušajo s tujerodnim ali sorodnim svojim soprebivalstvom doseči še večjo premoč in to soprebivalstvo postopno pretopiti vase. V ta namen je tako soprebivalstvo brez dejanske narodnostne enakopravnosti, svoboda in pravica do narodnostnega obstanka in razvoja pa je bolj ali manj pristržena ali je celo ni. Zgled narodnostne enakopravnosti je v Evropi menda edino federativna Svica s svojimi Nemci, Francozi, Italijani in Romani.

Spominjajte se
 našega
tiskovnega
sklada!

Zoper slovenščino

Začetek julija so bili vsi župniki goriške provincije poklicani na županstvo. Tam so jim prebrali okrožnico goriške kvesture z dne 28. junija t. l., št. 07626 Gab. Okrožnica prepoveduje vsako slovensko nabožno petje (fuori dei locali destinati al Culto). To velja zlasti za slučaj procesije, seveda. Milostljivo se pa še dovoljuje pri procesiji slovensko moliti. Okrožnica določa dalje, da je od 1. septembra naprej prepovedan vsak slovenski napis na zastavah. Dosedanji slovenski napisi se morajo popolnoma odstraniti, izpraskati, ne morda samo pokriti. Kdor bi se določbam tega fermana kaj protivil, ga naznanijo kvesturi.

Reški škof Santin v juniju izdal okrožnico na župne urade, v kateri prepoveduje vsako rabo ljudskega jezika v cerkvenih funkcijah (krstih, pogrebih itd.).

V Trstu je pri Sv. Ivanu vsako leto procesija v nedeljo po prazniku sv. Janeza Krstnika. Letos je kvestura prepovedala vsako slovensko petje pri tej procesiji. Opuščeni so bili tudi evangeliji, in je sploh procesija naredila klaverno vtis na ljudstvo. V isti župniji je prefektura udarila po organistu; črtala je iz občinskega proračuna neko vsoto, namenjeno za organista, to pa zato, ker se pri nedeljskih mašah ni še odpravilo vse slovensko petje. Enako so udarili organista v Rojanu.

V Nabrežini je imel župnik namesto bire plačo od občine. Letos mu je občina samovoljno ustavila plačo zato, ker ni še odpravil vse slovenščine iz cerkve.

»Slovenec.«

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti list »Staatswehr«, ki izhaja na Dunaju.

Širite in naročajte naš tednik!

Varčevanje.

Ministrski predsednik nemške zvezne države Turingije je postal varčen. Že ve zakaj spričo zaprtja mednarodnih tržišč. Začel je torej varčevati in sicer pri zastavah. Pri nemškem zastavoljubju je bilo porabljenih nešteto metrov dobrih in manj dobrih tkanin za republikanske črno-rdeče-rumene zastave. Te so sedaj odveč, a blago zavreči, to bi bilo škoda spričo praznih blagajn. Pa je preudaril: bombaža za blago, tega nam manjka, ker ga ne pridujemo doma, pač pa izdelujemo doma barve vseh vrst. In je odredil: rumene dele zastav je treba pobarvati na črno ali rdeče. In tako ne samo, da nas nove zastave ne bodo nič veljale, še na dobičku bomo, ker nešteto novih zastav bomo lahko napravili in odrezanih rumenih zastavnih delov.

Ekonomija pri simbolih. Ali simbolična ekonomija?

Propadanje slovenske lesne trgovine.

Od 6000 na 500 vagonov je padel izvoz lesa samo v dravski dolini piše »Trgovski list«. Dravska dolina je še bolj kot ostala Slovenija odvisna od železniškega prevoza, torej od železniških tarif, ker je pač najdalje od morja. Prevozne tarife so pa tako visoke, da podražujejo les tako, da sploh ne more biti prodan, razen pod ceno, in to kljub temu, da je les ravno v dravski dolini zelo po ceni, cenejši kot kjerkoli v Sloveniji. Posledice teh tarif so: na stotine kmetov brez mogočnosti, da dobe iz prodaje lesa skromen skupiček, na stotine drvarjev brez dela in zaslužka, na stotine stradajočih družin.

Nova obmejna karabinerska baraka.

Hotedršica, julija 1934. (Agis.) — Tik ob meji in cesti, ki pelje iz Hotedršice v Godovič na mestu, kjer je pred kratkim ubil drog italijanskega delavca, so pričeli z zidanjem. Postavili bodo malo barako, ki bo služila kot obmejna stražnica za karabinerje. Za svet, ki so ga odvzeli hotedrškemu župnišču, niso dali nikakršne odškodnine. Plačila in niti odškodnine pa ni dobil tudi lastnik zemljišča, kjer stoji sedanja finančna stražnica in ki je bila postavljena že pred leti. Lastnik tega zemljišča je tudi neki kmet iz Hotedršice. »Istra.«

Fašisti so odstranili spomenika Franca Lampeta in Mateja Cigaleta.

»Slovenec« piše: V Črnem vrhu sta stala na trgu sredi vasi spomenika Francu Lampetu in Mateju Cigaletu, ki sta bila trn v peti italijanskih oblastnikov. Sedaj so Italijani oba spomenika odstranili. Kot vzrok so navedli, da je treba ceste razširiti, spomenika, ki sta stala na vsaki strani ceste eden, sta pa na poti razširjenju ceste. Na posredovanje g. župnika so oblasti dovolile, da smejo sorodniki na svoje stroške prenesti oba spomenika na staro pokopališče pred cerkvijo.

Diktature in tuji državljani.

Pod naslovom »Diktature« piše »Prager Tagblatt« med drugim:

»Menda spada med posebne znake diktatur, da ravna jo inostranec bolje, kakor z domačinom. Domačin je izročeni diktaturi na milost in nemilost, za inostranec pa stoji diplomatska in konzularna zaščita domovinske države. S tujo državno oblastjo pa noče imeti diktatura opravka. Zakaj kakor se zdi diktatura močna navznoter, tako je slaba navzven. Samodržne države imajo celo narobe, da je treba ravnati s tujcem posebno skrbno.«

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Urednik in izdajatelj Fran Radešček v Ljubljani.